

De Franse wetten over de eredienst, zoals op 14 okt. 1794 het verbeurd verklaren van kerkelijke bezittingen, op 09 okt. 1795 de verplichte eedaflegging door alle ambtenaren, inclusief de geestelijkheid, op 22 juli 1796 het verbod van processies, op 01 sept. 1796 de opheffing van alle religieuze instellingen, on-dermeer abdijen en kapittels, werden in onze streken wel maanden later aangekondigd en sommige werden niet toegepast..

Herfst 1797 verscheen '*Uiterlijke politie der godsdienst*' (doc.3). Dit plakkaat, dat de handtekening droeg van de later meer bekende burgemeester van Gingelom, Erasmus-Louis Surlet-Chokier, werd te Maastricht '*in 2 taalen ten getale van 700 exemplaren gedrukt*' en gedateerd op '*den 1sten vervuldag Vde jaar*' (17.09.1797) en naar alle gemeentelijke administraties gezonden. Het begon met: '*Niemand mag belet worden den godsdienst welken hij verkosen heeft uit te oeffenen, mits sig schikkende naar de wetten*'. De bedienaar van de eredienst mocht zijn functie slechts doen '*in het gebouw tot derzelver uitoeffeningen verkosen*' en na de volgende schriftelijke verklaring van onderwerping: '*Ik erkenne dat het geheele lichaam der Fransche burgers de souverain is, en ik beloove onderwerping en gehoorzaamheid aan de wetten der Republiek*'. In de praktijk kwam dit neer op de sluiting in 1797 van alle kerken, waarvoor men geen beëdigde pastoor kon vinden. In september 1797 werd de verklaring van onderwerping vervangen door de eed van haat aan het koningschap. Op 28 dec. 1799 voerde men dan de belofte van getrouwheid in.

Na de staatsgreep van 18 fructidor, V (04.09.1797), toen het Directoire een sterke gezagscrisis doormaakte, werd veel strenger opgetreden. Het werd de tijd van de zuivering en de bestraffing, de tijd ook van de verbanning naar een strafkolonie, de strijd tegen de onbeëdigde ambtenaren en priesters. Tijdens de laatste maanden van 1797 moesten '*les signes extérieures du culte*' d.w.z. klokken, kruisen, huisgevelbeelden, kapellen, enz.. verdwijnen en werd verbod opgelegd buiten het kerkgebouw het geestelijk kleed te dragen.

Lijsten werden verspreid van de geestelijken die wel of niet de eed van haat aan het koningschap hadden afgelegd. Begin november 1797 werden de kerken verzegeld en in de lente van 1798 gesloten tot in 1800, maar officieel tot juni 1802. In ijkel verkocht men zelfs de inboedel van de kerk. De gelovigen waren al die tijd verstoken van preek en godsdienstig onderricht (01). In het departement van de Benedenmaas, waartoe Brustem behoorde, bevatte de deportatielijst 1.043 veroordeelde geestelijken (02). Toen begon de 'Beloken Tijd'.

Een eerste vaststelling is wel dat ons volk in het algemeen de bewuste betrachting had zichzelf te blijven. De dorping zag in de Fransman onmiddellijk de godsdienstvervolger: het kerkgebouw werd gesloten, de priester moest evenals alle ambtenaren een eed afleggen: trouw aan de nieuwe republiek en haat aan de voorbije monarchie: '*Je jure haine à la royauté et à l'anarchie, attachement et fidélité à la Republique et à la Constitution de l'an III*'. De

bevolking, gehecht aan het traditionele geloof, hield niet van deze fanatieke antigodsdienstigheid.

De Brustemse pastoor Chr. Stahl en zijn kapelaan Barth. Schoonaerts weigerden de eed af te leggen uit gewetensbezwaar en ook omdat hun parochianen dan onverbiddelijk tegen hen gekant zouden zijn. Voor de gewone dorpsbevolking was de godsdienst een bindend element van eerste orde, nog versterkt door de gebondenheid aan tradities. Er werd hen iets ontnomen, waarin ze jarenlang waren opgegroeid en dat hen een kans gaf op het hemels geluk na hun dood.

De hogere kerkelijke overheid gaf nochtans niet steeds het goede voorbeeld van moed en kerkelijke trouw. Zo keurde de synode van Luik op 14 sept. 1797 zelfs de eed goed en vicaris-generaal Rougrave beval op 14 dec. 1797 aan alle onbeëdigde priesters de eed af te leggen.

De pastoor van Ordingen, Jean-Pierre Booten, die in 1769 de overleden pastoor Jan-Christiaan Cortemunde opvolgde, legde de eed van haat af op 26 okt. 1797. De Brustemse priesters moesten zogezegd onderduiken, maar toch was de 43-jarige kapelaan Bartholomeus Schoonaerts op 11 juni 1797 getuige bij het burgerlijk huwelijk van de '*officier municipal*' Jean-Leonard Coelmont, die zich sedert 22 sept. 1796 bezighield met de registers van de burgerlijke stand en elke akte ondertekende met '*adjoint-au-maire*'. In feite heeft kapelaan Schoonaerts de registers bijgehouden tot en met 05 juli 1798, toen Maria-Elisabeth Van Ormelingen, dochter van Willem, gedoopt werd. Coelmont heeft ze achteraf doodgewoon afgeschreven.

- 01.-Benjamin De Troeyer o.f.m.-'Willem van Horen (1760-1825)',
in OLVL., 1980, nr.3 in de reeks: Historische Bijdragen
over St-Truiden, blz.39.
- 02.-A.Daris.-'Histoire du diocèse', deel IV, hoofdstuk IX,
blz.125.